૭૮૬

એક ખાનબહાદુર કે જનાઝેકી કહાની.

તા. ૩ ડીસેમ્બર ૧૯૨૦ કો દેહલીમેં ગુઝરે હુવા વાકેઆ.

પબલીશર.

ઇસાખાન જહાંગીરખાન નશાતર
સરપંચ અફઘાન.

કાલુપુર—અમદાવાદ.

કાપી ૨૦૦૦ પેહેલી મરતબા.

ધી સીટી પ્રીન્ટીગ પ્રેસમાં
શા. ચંદુલાલ છગનલાલે છાપ્યું.

૭૮૬

એક ખાનબહાદુરકે જનાઝેકા હશ્ર.

ઝીલ્લત વ તેહકીર ઓર ઇઝઝત વ તવકીરકા સબક આમોઝ નઝઝારા.

કોમ ફરોશોંકે લિયે દરસે ઇબરત.

જનાઝા કબ્રસ્તાનસે વાપિસ કર દિયા ગયા.

ફાઅતબેરૂ યા ઉલિલ અબસાર.

તા. ૩, ડીસેમ્બર ૧૯૨૦ કી સુબેહ ભી હિંદુસ્તાનકી તારીખ મેં હમેશા યાદગાર રહેગી જબકે ઇસ સુબેહકી દો પેહર ગોયા એક મેહશર અપને સાથ લાઇ ઓર કુદરતને કયામતકી બજાએ એહ-તિસાબે આઅમાલ ઓર બાઝપુરસે અફઆલકે લિયે એક યવમ અ-દલો ઇનસાફ કો કાયમ કર દિયા તાકે ખરે ઓર ખોટે, હક ઓર બાતિલ સદાકત શિઆરી ઓર હિઝબ પરસ્તી કે નતાએજ દુનિયાકો

આગાહ કરદે ઔર બતલાદે કે કલ ઈન લોગોં કે સાથ જીનકી ઝીંદગી કે લમહાત બાતિલકી હિમાયત ઔર હકસે અઅરાઝમેં ગુઝીર હે જો કુછ હોગા ઉસકી નોઇયત યે હોગી.

દેહલી વાલોં કો કયા માલુમ થાકે તા. ૩ ડીસેમ્બરકી સુબેહ સુબેહ કયામત હોગી ઔર અપને સાથ ગાફિલ, સરકશ ઔર નમકહો મગરૂર ઇનસાનોંકી ઇબરત વ બસીરતકે લિયે ખુદા માઅલુમ કિસ કદર સામાને મોઅઝત વ નસીહત લાયગી કે મુદદોંકી મખમુર આંખેં હોંશીયાર ઔર ગફલત કી નીંદે ઉચાટ હો જાયંગી.

ખાન બહાદુર અબદુલ અહદકા યકાયક મરના ઔર ઇસ સિલ સિલેમેં જો ઇબરત આમોઝ વાકેઆત પેશ આયે ઉનસે સબક ન હાસલ કરના ગાલીબન ઇનસાની તાકતસે બાહર હે.

લોગ દુઆ માંગા કરતે હેં કે ખુદાવંદા હમકો હમારે ગુનાહોંકી સઝા દુનિયાહીમેં દેદે ઔર આખીરતકે અઝાબે અલીમસે બચાલે. લેકિન ખાન બહાદુરકે મરને કે બાદ ઉનકી ગ.ઇયત ઔર ઉનકે જનાઝેકા જો દર્દનાક અનજામ હુવા" ઉસકો ચશ્મે ઇબરતસે દેખનેકે બાદ ગાલિબન કિસીકી યે જુરઅત ન હોગી કે વો ઇસ દુનિયામેં સઝાકી દુઆ માંગે.

દુનિયા એક ઇનકિલાબ આબાદ મકામ હે ઔર સચ યે હે કે સુબેહસે શામ તક ઇસ નીલગું આસમાનકે નીચે ઔર ઇસ વસીઅ ઝમીનકે ઉપર સેંકડોં વાકેઆત ગુઝરતે હેં કે અગર ઇનસાન ઝરાભી ચશ્મે બસીરત વા કરે તો ઇબરત અનદોઝી ઔર સબક આમોઝી કે બે શુમાર અબવાબ ખુલે હુએ ઉસકો મીલીંગે મગર ગફલત સિરશ્ત ઇનસાન ઈનપરસે મગરૂરાના અનદાઝ મેં ગુઝર જાતા હે ઔર ઉનસે કોઈ સબક હાસલ નહીં કરતા ઔર સમઝતા હે કે ઇન વાકેઆતમેં મેરે લિયે કોઇ દરસે ઇબરત નહી હે.

લેકિન ૩, દીસેમ્બર કી સુબેહકે બાદ જો દો પહેર નમુદાર હુઇ ઓર ઉસ્ને ઇબરતવ મોએઝતકા જો મનઝર બાતિલ પરસ્ત દુનિયાકે સામને પેશ કિયા હકીકત યે હે કે ઇસસે કોઇ આંખ ખ્વાહ બાદ એ ગફ્લતસે કિતનીહી સરશાર કયોં ન હો ચશ્મ પોશી નહીં કર સકતી ? ઇસલિયે કે તેરા સદીયોંકે અનદર શાયદહી ઇસ કદર ઇબરત નાક નઝઝારા ઉન રૂહોંકી હિદાયતકે લિયે કુદરત કી તરફસે પેશ કિયા ગયા હો જો મેહેઝ દીન ફરોશી કો અપની ઝિંદગીકા સબસે બડા કારનામા સમઝતે હેં ઓર દુનિયાકી હકીર ઓર ઝલીલ ઇઝ-ઝતોં કો અલ્લાહ ઓર ઉસકે રસુલ કે એહકામસે ભી ઝિયાદા અઝીઝ વ મેહબુબ ખ્યાલ કરતે હેં.

વાકેઆ યે હે કે તા. ૩ ડીસેમ્બર કી સુબેહકો ખાનબહાદુર અબદુલ્લ અહદ સાહબ કા ઇનતિકાલ હુવા ઓર ઉસકી ખબર બિ-જલીકી તરાહ સારે શહેર દેહલીમેં આનન ફાનન દોડ ગઇ ઓર જુંહી યે ખબર શહેરમેં વબાકી તરેહ ફયલી ઇસલામી હલકોં મેં એક ઇઝતિરાબ વ બેચેની કે આસાર નમુદાર હો ગયે ઓર સારા શહેર ચંદ લમ્હોં કે અંદર ઇઝતિરાબ કદા બન ગયા. મગર વાઝેહ હો કે યે ઇઝતિરાબ વ બે કરારી ઇસ વજેહસે થી કે ઇસ મોતસે ગમો અલમ થા મગર ખાનબહાદુર મરહૂમ કે આઅમાલસે સારા શહેર વાકિફ થા. ઓર ઉનસે ઇનતિહાઇ દરજે નારાઝ વ મુતનફફીર થા બલકે ઇસ હદતક બઢાથા કે શાયદ દેહલીમેં ઇનસે ઝિયાદા કોઇ ભી દુશમને ઇસલામ વ મુલ્ક ન સમઝા જાતા થા. ખ્વાહ યે ગલત હી કયોં ન હો મગર ખાનબહાદુર સાહબ કે મુતઅલ્લીક આમ તોરસે મુસલમા-નોંમેં યેહી ખ્યાલાત ફયલે હુએ થે ઓર ઇસકી વજેહ યે થી કે ખાનબહાદુર સાહબ કોમી તેહરીકાતકે હમેશા ખિલાફ સમઝે જાતે

રહે બલ્કે જબ કભી શેહેર પર હુક્કામકી તરફસે કોઇ મુસીબત, નાઝીલ હોતીથી તો ઉસમેં ખાનબહાદુર સાહબકા હાથ ભી શામિલ સમઝા જાતા થા. ઇસકદર પબ્લિક ઉનસે બદગુમાનથી લેકિન સબસે ઝિયાદા જીસ ચીઝને દેહલીકે મુસલમાનોં કો ખાનબહાદુર સાહેબસે ખફા કર દિયા થા વો **મસલએ ખિલાફત ઓર તરકે મવાલાત કી મુખાલિફત થી.** મરહુમસે કહા ગયા કે આપ ખિતાબ વાપિસ કરદેં મગર આપને સાફ અલફાઝમેં દેહલી કે મશહુર ખાદિમે ખિલાફત બેરીસ્ટરસે કહા કેઃ—" ભાઇ ચાહે ઇધર કી દુનિયા ઉધર હો જાયે મેં તો કયામત તક ખિતાબ ન છોડું ગા. " મુઝે **અભી અપને કઇ બચ્ચોં કો ઠિકાને લગાના હે."** ઇસકે અલાવા આપ અલીગઢ કે ભી ટ્રસ્ટી થે ઓર ગુઝસ્તા અકતોબરકે જલસેમેં શરીક હોકર તરકે મવાલાતકી બોહોત ઝિયાદા મુખાલિફત આપને કીથી ઓર મવલાના મોહમ્મદ અલી વ શવકતઅલી, હકીમ અજમલખાન વ ડાકટર અનસારી, મવલાના અબુલ કલામ વગેરા કે ખિલાફ લાઅનતો મલામતકા વોટ આપહીકી સરગર્મ કોશિશસે ટ્રસ્ટીયોંને પાસ કિયા થા ચુંકે ઇસ આખરી વાકેએકા એહલે દેહલી કો ઇલ્મ થા ઇસલિયે વો ખાનબહાદુરસે ઇસ દરજા ખફા થે કે ઉનકો મુસલમાન કેહનાભી ઉન્હેં ગવારા ન થા ઓર ઉનકી ઝિંદગીહી મેં ઇનકા સોશીયલ બાયકાટ કર દેનેકી તઇયારીયાં હો રહી થીં ઓર અગર મરહુમ કુછ દિનોં ઓર ઝિંદા રેહતે તો શાયદ જો હશર ઉનકા મરનેકે બાદ હુવા વો ઝિંદગી હી મેં હો જાતા. બહર હાલ દેહલી કે મુસલમાન આમ તોરસે ખાન બહાદુરસે નારાઝ થે કે ઇસી આલમમેં ઇનકા તા ૩ ડીસેમ્બર કી સુબેહકો યકાયક ઇનતિકાલ

હો ગયા ઔર જયસા કે ઉપર બ્યાન કિયા ગયા ઉનકી મૌતકી ખબર સારે શહેરમેં બિજલીકી તરેહ દૌડ ગઇ ઔર મુખાલિફતકા જોશો ખરોશ બઢના શુરૂ હુઆ. ઔર એક દીજાની કૈફીયત નઝર આને લગી. નોટીસ બોરડોં પર બાઅઝ મનચલી તબીયતોંને ખસ્ખા મટીસે અયસે શેર જા બજા લિખ દિયે જીનકા મફહુમ યે થા કે ખાનબહાદુર કી મૌત બાઇસે મસર્રત વ ખુશી હે ઔર આજ નસારા ઉનકો કંધા દેંગે ઔર ઉન્હી કે કબ્રસ્તાન મેં વો દફન હોંગે ઔર યે અશઆર આનન ફાનનમેં બચ્ચે બચ્ચે કી ઝબાન પર ચઢ ગયે ઔર હરેક ગલી કુચેમેં લોગ ઇન અશઆરકો ગાને લગે.

ગરઝ યે કે ખાનબહાદુરકે ખિલાફ એક તુફાની જોશ લોગોંમેં પયદા હો ગયા. અયસા માઅલુમ હોતા થા કે ગોયા કિસી અયસે શખ્સકી મૌત હુઇ હે કે જીસ્ને સારી ઉમ્ર ઇસલામકી બેખકની ઔર મુસલમાનોંકી દુશમનીમેં બસર કી હે ઔર હરએક મુતનફિસકો બઝાતે ખુદ ઉસસે કોઇ દુઃખ પહોંચા હે.

એક સત્તર (૭૦) સાલ કે બુઢે કે મરને કે બાદ બજાયે ખુદ યે નઝઝારા ઇબરત અફઝા કુછ કમ ન થા લેકિન બાદ કો જો વાકેઆત પેશ આયે વો તો ઇસ કાબિલ હેં કે ઇનસાન હરવક્ત ઉનકો પેશે નઝર રખે ઔર અહ્લાહસે અપને ગુનાહોંકી મઆફી માં-ગનેમેં બકીયા ઉમ્ર બસર કર દે.

કરીબ નવ બજે કે જબ ખાનબહાદુરકે ખિલાફ જોશો ખરોશ બોહોત બઢ ગયા તો લોગ ગિરોહદર ગિરોહ બાઅઝ ખાદિમાને ખિલાફત કે પાસ આને લગે ઔર ઉન્હોંને મુતાલિબા શુરૂ કિયા કે ઇસ બાતકા એલાન હો જાના ચાહીયે કે "ખાનબહાદુર તરકે મવાલાત ઔર ખિલાફત કે મુખાલિફ થે. ઇસલિયે ઉનકી મઇયતમેં

સિર્ફ વોહી લોગ શરીક હોં જો દુશ્મને ખિલાફત ઔર ગરકે મવાલાત કે મુખાલિફ હૈં." જબ મુવાલિબા હદસે બઢ ગયા ઔર સેંકડો મુસલમાન સખ્તી કે સાથ યે મુવાલિબા કરને લગે તો મજબુરન સેક્રેટરી મજલીસે ખુદ્દામે ખિલાફતને એઅલાન કરનેકા ફયસલા કિયા ઔર દો આહની બોરડોં પર જો ચાર ચાર ગજ મુરબ્બાઅ કે અરીઝ વ તવીલ થે ઉનપર મઝકુરા બાલા ઈબારત લિખવા કર મુતબર્રિક વ મુકદ્દસ ઉંટ પર સારે શહેરમેં ઉસકે ગશ્ત કરાનેકા ઇનતિઝામ કિયા ગયા. ઉંટકો મુકદ્દસ મુતબર્રિક ઇસ લિયે લિખા ગયા કે ઇનહી બુઝુર્ગ કી બરકતસે દેહલી વાલે પરસે ડેઢ લાખ તાંવાનકા બોઝ હટા થા. ફુલ વાલેકી સયર ઇન્હી કે દમસે ખતમ હુઇ થી ઔર કુરબાનીએ ગાવકે બંદ કરાનેમે ભી હઝરતકી બડી કોશીશ શામિલે હાલ થી.

ખાનબહાદુરકી મય્યતમેં શરીક હોનેકે લિયે જો દાઅવત નામે મુઅઝઝેઝીને એહલે શહેરકે નામ જારી હુએ થે ઉનમેં લિખા હુવા થા કે "જનાઝેકી નમાઝ બાદ જુમ્આ જામેઅ મસજીદમેં હોગી ઔર વહાંસે મય્યિત કબ્રસ્તાનમેં જાયગી." લેકિન જીસવક્ત બોર્ડ લિખે જા રહેથે બલ્લીમારાનકે એક મતબે વાલે બુઝુર્ગ જો ખાનબહાદુરકે હમપેશા ઔર સહી માઅનોંમેં ઉનકે જાંનશીન હો સકતે હૈં ઉન્હોંને ફોરન જાકર ખાનબહાદુરકે વુરસાકો ઇત્તિલાઅ દી કે નમાઝે જુમાકા ઇનતિઝાર ન કરો ઔર જીસકદર જલ્દ મુમકિન હો ઇનકો મટ્ટીકે અંદર છુપા દો. ચુનાંચે ફોરન તઇયારી હુઇ ઔર મરહુમકી એક દરજન અવલાદ વગેરા નિહાયત તેઝીકે સાથ જનાઝા કબ્રસ્તાનકી તરફ લે ચલે. ઇસકી ખબર ફોરન આમ શહેરમેં ફયલ ગઇ ઔર લોગ જુક જુક કબ્રસ્તાનકી તરફ રવાના હો ગયે. ઇતને મેં મુકદ્દસ ઉંટ ભી કીલ કાંટેસે દુરસ્ત હો ગયા ઔર ખિરામે નાઝસે સાથ કુદકતા હુવા જનાઝે કો જા લિયા.

ચુંકે એઅલાન મજલીસે ખુદ્દામે ખિલાફતકી તરફસે હુઆથા ઇસલિયે ઉસકે સેક્રેટરી મવલાના આખિર હસની ઓર ઉસકી ઇન્તિઝામીયા કમીટી કે મેમબર મવલાના અબદુલ્લા સોદાગર ઓર હાફિઝ અઝીઝ હસન સાહબ ઓર મુન્શી અબ્દુલ કદીર સાહબ તાંગે પર સવાર હોકર ઇસ ગરઝસે કબ્રસ્તાન ગયે કે લોગ હદે એઅતિદાલસે તજાવુઝ ન કરે ઇસલિયે કે મુસલમાનોંકા જોશો ખરોશ બોહોત બઢા હુવા થા. મય્યત તુર્કમાન દરવાઝેસે નિકલકર ઉસ મયદાનમેં પોહોંચ ગઇ થી જહાં જનાઝેકી નમાઝ હોતી હે ઓર નમાઝકે લિયે રખી ગઇથી કે યે હઝરાત પહોંચ ગયે. સેંકડોંકી તેઅદાદમેં લોગ પહેલેહી પહોંચ ગયે થે ઓર બાદમેં લમહા બલમહા ઇસ તેઅદાદમેં સેંકડોંકા ઇઝાફા હોતા ગયા.

બિલ આખિર મવલાના અબદુલ્લા સોદાગરકી માઅરિફત ઓર ઉનકે તવસ્સુતસે પબ્લિકનેયે મુતાલિબા ઉનકે વુરસાકે સામને પેશ કિયા કે જબ તક ઉલમાકા ફતવા ન હો જાયે હમ ઉનકો અપને કબ્રસ્તાનમેં દફન ન કરીંગે કયોં કે યે હમેશા ખુદા ઓર ઉસકે રસુલકે એહકામસે એતરાઝ વ ઇનકર કરતે રહે હેં બા વુજુદ ઉલમાકે ફતવે કે ખાનબહાદુરીકે ખિતાબ છોડનેસે ઇનકાર કિયા ઓર અલીગઢમેં ટ્રસ્ટીયોં કે જલસેમેં મુસલમાન લિલીરોંકે ખિલાફ લાઅનતકા વોટ પાસ કરાયા ઓર મસઅલએ ખિલાફત વ તરકે મવાલાત કે મરતે દમ તક મુખાલિફત કરતે રહે ઇસલિયે હમ ઉનકો અપને કબ્રસ્તાનમેં હરગિઝ દફન ન હોને દેંગે.

મઇયત કબ્રસ્તાનસે ફિર વાપિસ આ ગઇ.

યે મતાલીબા નિહાયત ઝોરદાર અલફાઝમેં ઓર નિહાયત મઝબુત વ મુસ્તકલ ઇરાદે કે સાથપેશ કિયા ગયા. જીનકા મુકાબિલા

ગુરસાએ ખાનબહાદુર ન કર સકે ઓર ઇનાઅત ખેઝ માયુસીકે સાથ ખાનબહાદુરકી મઇયત ફિર અપને ઘરમેં ઇસ શાનસે વાપિસ આ ગઇ કે આગે આગે મુકદ્દસ ઉંટ થા ઉસ્કે પીછે મઇયત મએ એક દરજન કંધા દેને વાલોકે ઓર ઉસ્કે થોડે ફાસલે કે બાદ આમ મુસલમાનોંકા હુજુમ થા જો જનાઝેસે બિલકુલ અલગ થા. ઇસ અરસેમેં ખિલકતકા હુજુમ ઓર બઢ ગયા ઓર ખાનબહાદુર સાહબ કે મેહેલ્લે ચુડીવાલાંને કે હઝારોં આદમી ભર ગયે મઇયત ઘરકે અંદર દાખિલ હુઇ ઓર દરવાઝે પર પહેરા ખુદા માઅલુમ કિસ ગરઝસે મુકરર કર દિયા કે પરંદા ભી પર નહીં માર સકતા થા.

ઉંટ સાહબ તો મઇયતકો પહોંચા કર ચાંદની ચોકકી તરફ ચલ દિયે ઓર ખિલકતકા હુજુમ ભી જામે મસજીદ જો ખાનબહાદુર કે મકાનકે કરીબ હે ઓર દુસરી કરીબી મસજીદોંમેં જુમાકી નમાઝ પઢનેકે લિયે ચલા ગયા મગર નમાઝસે ફારિગ હોનેકે બાદ ભી તમામ મસજીદકે નમાઝી ખાનબહાદુરકે મેહેલ્લે ચુડીવાલાનમેં જમે હોને શુરૂ હો ગયે યહાં તક કે થોડી દેરમેં બીસ પચીસ હઝાર આદમીયોંકા હુજુમ ચુડીવાલોંકે બાઝારમેં ભર ગયા. ખ્યાલ થા કે શાયદ અબ વાપેસી મઇયત જામે મસજીદમેં નમાઝા કે લિયે જાયગી મગર યે ખ્યાલ ગલત સાબિત હુઆ. બીસ પચીસ હઝાર ખિલકતકુ હુજુમમેં હર લમહા ઇઝાફા હો રહાથા ઓર તરેહ તરેહકી અફવાહેં ફયલ રહી થીં. કોઇ કેહતાથા કે મકાનકે અંદર હી દફન હોંગે સિર્ફ પચાસ રૂપીયે જુરમાના હે ઇસકે અલાવા ઉનકો ફોરન ઇજાઝત ભી હો જાયગી. કભી યે ખબર આતી થી કે સહાયે રહુલ્લાહમેં ખાનબહાદુરકા જો ઝાતી બાગ હે ઉસમેં દફન કિયે જાઇંગે આપ મુસલમાન ઇનિ દ્રોનોં સુરતોંમેં રાઝી થે. કભી યે ખબર ઉડતી થી કે મોટરમેં યા.

ડોલીમેં બિઠાકર દુસરે ચોર દરવાઝેસે નિકાલ લે જાઇંગે ઓર સમસે. આખિરમેં યે ખબર મશહુર થી જો બાદમેં સહી સાબિત હુઇ કે પોલિસ બુલાઈ ગઇ હે.

બિલ આખિર ચાર બજેકે કરીબ મય્યતકો કંધા દેને કે લિયે યા ઉસકી હિફાઝતકી ગરઝસે યા ખુદા માલુમ કયોં.

પોલીસકા ગાર્ડ તલબ કિયા ગયા.

મી. બેરન, ચીફ કમીશનર દેહલી, મી. જે ફરીઝ સુપ્રીનટેન્ડન્ટ પોલીસ, એક ઓર અંગ્રેઝ અફસર ઓર ખાનબહાદુર હમીદુદ્દીન કોતવાલો શેહેર મએ કરીબ એકસો લઠબંદ પોલીસકે જવાનોંકે જીસમેં કુછ સવાર ભી થે મોકે પર પહોંચ ગયે ઓર ખાનબહાદુરકે મકાનકા મુહાસિરા કર લિયા.

પોલીસ કે આને કે બાદ મજમા ઓર ભી બઢ ગયા ઓર જીસતરાહ પેહલે અમનો સુકુનકે સાથ ખડા હુઆ થા અબ ભી ઇતમિનાન કે સાથ ખડા રહા. ઇસલિયે કે વો કિસી કિસ્મકી મુઝાહિમત નહીં કરના ચાહતાથા બલકે ઉસકા મુતાલિબા સિર્ફ ઇસકદર થા કે મુસલમાનોંકે કબ્રસ્તાનમેં હમ ખુશીસે દફન ન હોને દેંગે યે દુસરી બાત હે કે પોલીસ ઝબરદસ્તી દફન કર દે.

પોલીસકા ગાર્ડ આનેસે લોગોંકી આંખોંમેં આંસુ આ ગયે ઓર વો બ આવાઝ અપને ગુનાહોંકી મઆફી ઓર ખુદાકે હુઝુરમેં તવબા કરને લગે કે ખુદાવંદા હમકો ઇસ રૂસવાઇસે મેહફૂઝ રખીયો ઓર અપને એહકામ પર ચલનેકી તવફીક અતા ફરમાઇયો ઓર ના ફરમાન બંદોંમેં શામિલ ન કીજીયો.

પોલીસસે ગુફ્તોગુ.

બહર હાલ પોલીસકે આનેકે બાદ પબલિકને મવલાના અબ-

ફુલ્લાકો અપના નુમાયંદા બનાકર ખાનબહાદુર હમીદુદીનકે પાસ ભેજા. મવલાનાને કોતવાલ સાહબસે કહાકે " પબ્લિક જનાઝે કે ઉઠાનેમેં મઝાહિમ ન હોગી લેકિન વો અપના હક સમઝતી હે કે અપને કબ્રસ્તાનમેં દફન નહોને દે ચુનાંચે વો ઇસપર કાયમ હે. " કોતવાલ સાહબને કહા કે " ખાનબહાદુર સાહબને મરનેકે વક્ત તવબાકી ઓર અપને વુરસાકો વસીયતકી હે કે ખિલાફત વ તરકે મવાલાત કી હિમાયત કરકે મેરે ગુનાહોં કી તલાફી કરેં ઓર હમેશ સાથ દેં ઓર અગર ખિલાફતકે લોગ આયેં તો તમામ સનદેં ખિતાબ વ તમગે વગેરા ઉનકે સિપુર્દ કર દિયા જાયે " મવલાના અબદુલ્લાહને કહા કેઃ–" અગર ઉનકે વુરસા હલફસે યે બ્યાન કર દેં ઓર આયંદા કે લિયે યે વાઅદા કરેં કે ઉનકા તરઝે અમલ ખાનબહાદુરકા સાન હોગા ઓર મુસલમાનોંકે સાથ રહીંગે તો હમ ઇસ શર્ત પરકે પોલીસ યહાંસે ચલા જાયે ખુદ કંધા દેને જનાઝેકી નમાઝ પઢને કે લિયે તઇયાર હેં ઓર અપને કબ્રસતાનમેં દફન હોનેકી ઇજાઝતભી દેંગે. "

ચુનાંચે ખાનબહાદુરકે બડે સાહબઝાદે અબદુલ લતીફ સાહબ ઓર ઉનકે એક દામાદ ઓર એક દુસરે કરીબી અઝીઝને મસજીદકી છત પર ચઢકર હલફીયા બ્યાન કિયા કે " મરહુમ તવબા કરકે મરે હેં ઓર મસઅલે ખિલાફતકે લિયે વસીયતકી હે કે ખિલાફત કમીટી કે ફયસલે ઓર ઉલમાકે ફતવે કે મુતાબિક ઉનકે વુરસા અમલ કરેં વો ખુદ અપને તરઝે અમલ પર નાદિમ થે ઓર તવબા કર રહે થે " ઇન વુરસાને અપની તરફસે કહા કે " હમ મઆફી માંગતે હેં ઓર આયંદાસે મુસલમાનોંકે સાથ રહીંગે ઓર વાઅદા કિયા કે જીસ કદર કાગઝાત, સનદેં ઓર તમગે વગેરા હોંગે વો પબલિક કે સામને હમ આગમે જલા દેંગે. "

ઇન હર સે અસહાબ કે હલફીયા બયાનકે બાદ મવલાના અબ્દુલ્લા વ મવલાના આરિફ હસવીને મુખ્તસિર અલફાઝમેં મજમે કો મુખાતિબ કરકે કંધા દેનેકી હિદાયતકી જીસકો સબ લોગોંને મનઝુર કિયા ઇસકે બાદ.

પોલિસ વાપિસ કર દી ગઈ.

ઓર ચીફ કમીશનરો સુપ્રીનટેન્ડન્ટ વગેરા બી રૂખસત હો ગયે ઓર જનાઝે કો મુસલમાનોંને કંધા દે કર જામે મસજીદમેં પહોંચાયા. વહાં કઇ હઝાર મુસલમાનોંને નમાઝ પઢી ઓર કંધા દેતે હુએ હઝારહા મુસલમાન કબ્રસતાન તક ગયે ઓર મઇયત કો સિપુર્દે ખાક કિયા.

ઝિલ્લતો રૂસવાઈ ઈઝઝતો એહતિરામસે બદલ ગઈ.

જુંહી ખાનબહાદુરકી અવલાદને હલફીયા બ્યાન દિયા ઓર પોલીસ વાપિસ હુઇ મજમેને અલ્લા હો અકબરકા નાઅરા લગાયા ઓર પરવાનેવાર મઇયત કો કંધા દેને લગે. વો તમામ ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઇ જો ચંદ લમહે કબ્લ હો રહીથી યકાયક ઇઝઝતો એહતિરામસે બદલ ગઇ ઓર મુસલમાનોને યે સાબિત કર દિયા કે ઇનકી દોસ્તી દુશમની ઓર ઇનકી અદાવતો મોહબ્બત લિલ્લે હુબ્બે લિલ્લાહ વ લિલ બુગઝે લિલ્લાહ કે બિલકુલ મુતાબિક હે.

મઇયતકે કબ્રસ્તાને પહોંચને કે બાદ કારી અબ્બાસ હુસેનને એક તકરીરકી જીસમેં આજકે ઇબરત આમોઝ વાકેએસે ઉન લોગોં કો મુતનબ્બેહ કિયા જો અબતક મસઅલ એ ખિલાફત વ તરકે મવાલાતકી મુખાલિફતસે બાઝ નહીં આતે ઇસકે બાદ મઇયત દફન કી ગઈ.

હકીકત યે હે કે ખાનબહાદુર અબદુલ અહદ સાહબકી મોત ઓર ઉસકે સિલસિલેમેં જો સબક આમોઝ વાકેઆત ઝુહુરમેં આયે

વો ઉન મગરૂર ઔર સરકશ હસ્તીયોંકે લિયે નિહાયત દરજે ખ્રબ-રતનાક હૈં જો દુનિયાકી જુઠી ઇઝઝતોં ઔર ફાની વજાહત કે લિયે દીનો મઝહબ ઔર મુલકો કોમ સબકો બેચ ડાલતે હૈં ઔર ખુદાકે એહકામકી કોઇ વકઅત ખિતાબોં ઔર એઅઝાઝોંકે મુકાબિલેમેં નહીં કરતે.

ઇસ વાકેએસે ઉન સબ લોગોંકો ઇબરત હાસલ કરની ચાહીયે જીનકી દુનિયા ઔર દીન સિર્ફ મિલ્લત ફરોશીપર મુનહસિર હૈ. ક્યા ઇસ સબક આમોઝ વાકેએસે ખિતાબ યાફ્તોં, એઅઝાઝી ઓહદે-દારોં, કાઉન્સીલકે ઉમ્મીદવારોં, ઇમદાદી કાલેજ વ સ્કુલકે ટ્રસ્ટીયોં ઔર પ્રોફેસરોં કો કોઇ સબક હાસલ ન હોગા ? ઔર વો લોગ જો અબતક તરકે મવાલાતકી મુખાલફત પર અડે હુએ હૈં ઔર ઇસલામ ફરોશી કર રહે હૈં ઔર મુલ્કો કોમ કે સાથ ગદ્દારી કરનેસે બાઝ નહીં આતે ઉનકો ઇસ વાકેએ કે અંદર અપને લિયે કોઇ ઇબરતો નસીહત નહીં મિલતી ?

મુબારક હૈં વો લોગ જો આખિર વક્ત ઔર ગુનાહગારસે પહેલે તવબા કર લેતે હૈં ઔર નિહાયત બદનસીબ હૈં વો લોગ જો દીન વ દુનિયાકી ઝિલ્લતો રુસ્વાઇકો સિર્ફ ચંદરોઝા જુઠી ઇઝઝ-તોંકે લિયે ખરીદતે હૈં ઔર મરનેકે બાદકી રુસ્વાઇસે ભી નહીં ડરતે.

યે વાકિઆ દેહલીસે રોઝાના ઉર્દુ અખબાર "ફતેહ" નામી નિકલતા હૈ જીસકે તા. ૫ વી ડીસેમ્બર સને ૧૯૨૦ કે પરચેમેં શાયે હુવા હૈ. અંજુમને સિર્ફ ઉસ વાકેએ કો ગુજરાતી હુરૂફમે લિખકર શાયે કરાયા હૈ.

બંદા

નશાતર.

હર મુસલમાન પર ફર્જ હય.

ઇસલામકી તાઅલીમકા જાનના ઓર સમજના ઇસલીયે.

હમને સવાલ લો. જવાબ કે પેરાએ મેં ઇસલામકી મુકમીલ તાઅલીમકા ઉર્દુ ઝબાન ઓર ગુજરાતી હરફુમેં છપવાનેકા ઇરાદા કીયા હૈય. જો સીલસીલે વારસાએ હોગી. ઇસ કીતાબમેં ઇસલામી જવાબ ઓર સવાલ એયસે હોંગે.

કીંમત પેહેલે હીસ્સેકે દો આને

મીલનેકા પતા

સરપંચ અફધાન ઇસાખાંન નસતરૂ.

ટોપીવાલેકી પોળ

અમદાવાદ.

સવાલ તુમ કોન હો યાને મઝહબકે લીહાઝસે તુમારા કયા નામ હે.

જવાબ મુસલમાન.

સવાલ મુસલમાનોં કે મસહબકા નામ ક્યા હેય યા તુમારે મઝહબકા ક્યા નામ હેય.

જવાબ ઇસલામ.

સવાલ ઇસલામ કીયા સીખાતા હેય. યા ઇસલામ કીસ મઝહબ કો કહતે હે.

જવાબ ઇસલામ યે સીખાતા હૈય. કે ખુદા એક હેય. બંદગી લાયક વાહી હૈય. ઓર હઝરત મોહમદ મુશતુફા ખુદાકે બંદે ઓર રસુલ હેય. ઓર કુરઆન શરીફ ખુદાકી કીતાબ હેય.

સવાલ ઇસલામ કા કલમા ક્યા હૈય.

જવાબ ઇસલામકા કલમા યે હૈય.

લાએલાહા ઇલલ્લાહ. મોહમદુર રસુલુલ્લાહ